

כך נראתה ועידת ז'נבה לשלום במזרח התיכון, כאשר נפתחה בדצמבר 1973. זה היה גם סופה. עכשיו עלה הרעיון מחדש

מי צריך ועידה?

ומי מתנגד לה בתוקף — ומדוע?

חגג. הנהגת אש"ף הביעה את נכונותה לעלות על דרך-השלום. היא פתחה בהיכרות ישירה עם המועצה הישראלית למען שלום ישראלי-פלסטיני, ובגישושים לעבר ארצות-הברית.

הבעיה היתה איך להתגבר על התנגדות ישראל למשאומתן עם הפלסטינים. הוצעו כמה וכמה רעיונות.

בין השאר: מישלחת ערבית משותפת, שתורכב על-ידי הליגה הערבית. במישלחת זו ישתתף אש"ף, אך ישראל לא תצטרך להכיר בכך, מפני שהזהות הפוליטית של מרכיבי המישלחת לא תוכרו רשמית. רעיון אחר: במישלחת ישתתפו כמה אישים שיפעלו מטעם אש"ף ועל דעתו, אך לא יכריזו על עצמם רשמית כנציגי אש"ף. הוזכרו השמות של כמה פרופסורים פלסטיניים החיים בארצות-הברית, כגון אדוארד סעיד, ואליר חלידי והישאם שראבי.

לשיא הגיעו הדברים ב-2 באוקטובר, 1977, כאשר הפתיחו ושינגטון ומסקווה את העולם על-ידי פירסום הודעה מדינית משותפת. המיסר, שפורסם בניו-יורק, כלל לא רק את הדרישה לפיתרון הבעיה הפלסטינית, ובכלל זה הבטחת הזכויות החוקיות של העם הפלסטיני, אלא גם קבע, בסעיף 2: "ארצות-הברית וברית-המועצות מאמינות כי הדרך הנכונה והיעילה היחידה להשגת פיתרון יסודי לכל היבטיה של בעיית המזרח התיכון, בשלמותה, היא משאומתן במישלחת ועידת-השלום של ז'נבה, שתתכנס במיוחד למטרה זו, תוך השתתפות בעבודתה של נציגי כל הצדדים המעורבים בסיכוך, ובכלל זה נציגי העם הפלסטיני."

הצהרה מדהימה זו הפעילה את סעמוני האזעקה בכמה מקומות. ממשלת-כגין נקטה פעולה נמרצת, שלחה את שרי-החוץ משה דיין לווינגטון, הוציקה את השרולה היהודית והביאה לכך שתוך עשרה ימים התכשה ממשלת ארצות-הברית לחלוטין למסמך ששרי-החוץ שלה חתם עליו זה עתה.

חשובה עוד יותר היתה תגובת מצריים. אנוור אל-סאדאת חשש שמא בוועידה כזאת תאבד מצריים את הבכורה בעולם הערבי. אילו קמה מישלחת ערבית משותפת, כפי שנחזה אז, היו המצרים מהווים בה רק חלק, ואילו סוריה ואש"ף יכלו להכתיב את המהלכים. סאדאת גם לא רצה בהחזרת השפעתה של ברית-המועצות למרחב, ככל צורה שהיא.

מיומחים רבים — וביניהם יצחק רבין ואיסמאעיל סאהמי — מאמינים כי אחד המניעים העיקריים ליוזמת סאדאת היה לסוצין את ההכנות לכינוס הוועידה. סאדאת רצה להחניק את רעיון הוועידה בעודו באיבו, ליטול את היוזמה לידיו ולשאת במישרין עם ישראל, תחת חסות אמריקאית בלעדית. ביקורו בירושלים, פחות מחודשיים אחרי פירסום ההודעה האמריקאית-סובייטית, נעץ סכין בגב הוועידה.

התוצאה היתה קמפ-דייוויד וגירוש מצריים מן העולם הערבי המרוגז. וכל עוד שמצריים היתה מחוק לעולם הערבי, לא היה כל ממש ברעיון הוועידה הבינלאומית.

את יכלה להיות שעה היסטורית. אבל זו היתה רק הצגת-תרמית. זה קרה החודש לפני 11 שנים.

בדצמבר 1973, כמה שבועות אחרי פרוץ מלחמת יום-הכיפורים, התכנסה בארמון המכוער של האומות המאוחדות בז'נבה ועידת-השלום הגדולה למזרח התיכון. הבסיס שלה היתה החלטת מועצת-הביטחון 338, שהתקבלה עוד במהלך המלחמה (22 באוקטובר 1973). היא קבעה בסעיף 3 כי "מייד, ויחד עם הפסקת-האש, יתחיל משאומתן בין הצדדים הנוגעים בדבר, תחת חסות מתאימה במטרה לכונן שלום צודק ובר-קיימא במזרח התיכון."

כאשר התכנסה הוועידה, סדרו שיבוע שולחנות נפרדים, שלא נגעו זה בזה, במעין מעגל. ישבו לידם, יחד עם עוזריהם:

- מזכיר האו"ם, קורט ולדהיים.
- היו"ר האמריקאי, שרי-החוץ הנרי קיסינג'ר.
- היו"ר הסובייטי, שרי-החוץ אנדרי גרומיקו, שכיהן לצד עמיתו האמריקאי במעמד שווה.
- שרי-החוץ הישראלי, אבא אבן.
- שרי-החוץ המצרי, איסמאעיל פאהמי, שהתפטר כעבור ארבע שנים כמחאה על יוזמת-השלום הנפרדת של אנוור אל-סאדאת.
- שרי-החוץ הירדני, עכר-אל-מונעם ריפאעי.

השולחן השביעי נועד למישלחת הסורית, ונשאר ריק. הסורים החרימו את הוועידה. לא היה שולחן שמיני, למען הנציגים של הצד העיקרי — הפלסטינים.

האווירה היתה מרוממת. הכל קיוו כי הנה באה פריצת-הדרך הגדולה. אך האכזבה היתה מהירה ומחלטת. הוועידה מתה עוד בישבת-הפתיחה. ישבתי בישיבה-העיתונאים, ליד עמיתים מצריים (אויבנו ראו, שעם אחרים מהם, שוחרי-שלום, היו לי יחסים חשאיים). חרקתי שיניים.

שרי-החוץ הירדני נאם נאום אנטי-ישראלי ארסי. המצרי היה סביר יותר, אך לא בהרבה. אבא אבן ענה להם כדרכו בנאום בומבסטי, מנוסח לתיפארת, חסר כל תוכן, מעליב בהתנשאותו. קיסינג'ר וגרומיקו נפגשו באופן פרטי, לא הגיעו לירי הסכמה, ובוה נגמר העניין. היו עוד כמה מהלכים טכניים, אך הכל ידעו שהעסק מת.

הכל הבינו כי בלי הסכמה בין שתי מעצמות-העל אין בסיס להסכמה בינלאומית, וכי בלי אישור אש"ף אין המדינות הערביות יכולות לפעול.

אך מאז אותה ישיבה מהלך הרעיון של ועידת-שלום בינלאומית, בהשתתפות כל הצדדים הנוגעים בדבר, ברודרספאיים, נעלם וצין מחדש עיתים לבקרים. עכשיו הוא עלה מחדש. מדוע? מה גרם לכך? אילו סיכויים יש להגשמתו?

● הסכין של סאדאת

מ אז ועידת-ז'נבה הכושלת של סוף 1973 עבר הרעיון נפתולים רבים. במשך כמה שנים הוא היה חי, אך הוחזק על אש קטנה. ארצות-הברית וישראל חיבלו בו בכל כוחן, אך הערבים דבקו בו, לפחות להלכה. הכל שילמו לו מס-שפתיים. ב-1977 הגיעו המאמצים השונים למען כינוס הוועידה להילוך גבוה. הדטאנט בין מעצמות-העל

● מי מעוניין בזה?

מ מעוניין בוועידה כוון כמו בכל יוזמה בינלאומית, שיש לה צדדים רבים, משתדל כל צד לקדם בה את האינטרסים המיוחדים שלו.